

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 6, Αρ. 1,2 (2010)

Ανοικτή Εκπαίδευση

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.9862](https://doi.org/10.12681/jode.9862)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: από το δημοκρατικό όραμα στη βιομηχανοποιημένη μάθηση

Την περίοδο αυτή η θεώρηση της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) διανύουν μια πολύ δύσκολη φάση της πορείας τους. Αυτή η κατάσταση έχει επηρεάσει σε ένα βαθμό τη λειτουργία, τη στρατηγική, την πολιτική, αλλά και την ηθική υπόσταση του ανοικτού πανεπιστημίου και των διαχειριστικών και εκπαιδευτικών εφαρμογών του.

Το Ανοικτό Πανεπιστήμιο δεν είναι ένα τυχαίο ίδρυμα: είναι ένα ΑΕΙ με κοινωνικό χαρακτήρα, με οργανωτικές και ακαδημαϊκές υπερβάσεις, διέπεται από έναν νόμο πρωτοπόρο και δημοκρατικό (τουλάχιστον στο μεγαλύτερο μέρος του), ο οποίος με τις ιδιαιτερότητές του έχει αποτελέσει σημείο αναφοράς για άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας μας. Αρκετά χαρακτηριστικά και καινοτομίες των νέων μέτρων που υιοθετεί το Υπουργείο Παιδείας στις μέρες μας προέρχονται από τις δικές του εφαρμογές και εμπειρίες (εσωτερική αξιολόγηση, κατάργηση τμημάτων και εισαγωγή προγραμμάτων σπουδών, κατάργηση του πρυτανικού συμβουλίου και θεσμοθέτηση ολιγάριθμης αλλά αντιπροσωπευτικής Συγκλήτου κ.α.).

Ας δούμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Από τον διορισμό της πρώτης Διοικούσας Επιτροπής το 1995 έως την ψήφιση του Νόμου 2552/97 που προσδιόριζε τη φυσιογνωμία του και τη λειτουργία του, το ΕΑΠ αναπτύσσει σταδιακά, αλλά μαζικά το διδακτικό του υλικό. Η βιομηχανοποιημένη αντίληψη ότι η μαζική παραγωγή του υλικού θα δώσει ώθηση για το ξεκίνημά του δημιουργεί ένα δεδομένο δυσλειτουργικό, καθόλου ευέλικτο και λανθασμένο. Όλα τα βιβλία που παράγει εκδίδονται στη λογική του «καρμπόν» με μια και μοναδική μεθοδολογία, με ένα και μοναδικό τρόπο. Κάθε άλλη προσέγγιση, έστω και τεκμηριωμένη, αποτελεί αιρετική πρόθεση, η οποία δυσχεραίνει το βιομηχανοποιημένο μοντέλο.

Ο αρχικός Νόμος 2552/97 τροποποιείται σε αρκετά σημεία (αρθ. 14 του Ν. 2817/2000, από το αρθ. 3 του Ν. 3027/2002, από το αρθ. 13 του Ν. 3260/2004 και από το αρθ.19 του Ν.3577/2007) με αποτέλεσμα η Διοικούσα Επιτροπή, χωρίς τη συνεργασία και τη συμβολή των πρώτων μελών ΔΕΠ, να φτιάξει ένα νόμο στα μέτρα των αντιλήψεών της, καθώς επίσης και να πάρει πολλές αποφάσεις που θα προσδιορίσουν τις μετέπειτα στρατηγικές του ιδρύματος. Η αυτοδυναμία του ΕΑΠ έχει μεταφερθεί για το μακρινό μέλλον, ενώ η ύπαρξη διορισμένης Διοικούσας Επιτροπής συμπληρώνει ήδη 15 χρόνια (παγκόσμιο ρεκόρ).

Αποκομμένη από την πραγματικότητα και τα οράματα του πανεπιστημίου, η δεύτερη Διοικούσα Επιτροπή (2004 – 2009) καταφέρνει να αποκόψει και να κρατήσει μακριά από τη διοίκηση τα μέλη ΔΕΠ του ΕΑΠ, να διακόψει κάθε μορφή επικοινωνίας με τις ακαδημαϊκές δραστηριότητες και να δημιουργήσει ένα κλίμα καχυποψίας και έλλειψης εμπιστοσύνης. Ακόμα και νομικής φύσης παρανομίες (παρακολούθηση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και άλλων ακαδημαϊκών και κοινωνικών δραστηριοτήτων) που δεν είναι αρεστά στη διοίκηση, δημιουργούν κλίμα έντονης δυσαρέσκειας και αποξένωσης από την καθημερινή λειτουργία.

Χαρακτηριστικό δείγμα έλλειψης ενδιαφέροντος, επικοινωνίας, αλλά και αλαζονείας είναι το γεγονός ότι από το 1995 έως σήμερα κανένα μέλος της Διοικούσας Επιτροπής (εκτός από τους Προέδρους) δεν θέλησε ποτέ να γνωρίσει και να επικοινωνήσει με τους μόνιμους (ΔΕΠ) ή τους έκτακτους (ΣΕΠ) διδάσκοντες του ιδρύματος.

Ως συνέχεια του κλίματος αυτού είναι η μηχανιστική εφαρμογή της οικονομικής συμμετοχής των φοιτητών (σταδιακή αύξηση του ποσού) χωρίς να έχει υπάρξει ποτέ καμία έρευνα ανταποδοτικότητας. Ταυτόχρονα, στις σημερινές ημέρες της οικονομικής κρίσης, δεν έχει δοθεί καμία δυνατότητα δόσεων στους φοιτητές του ΕΑΠ για την οικονομική συμμετοχή τους. Το αποτέλεσμα αυτού του κλίματος είναι ότι για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 2010-11 συναντάται η περίπτωση φοιτητών που αδυνατούν να συμμετάσχουν οικονομικά στις σπουδές τους. Επίσης, η παράλογη αύξηση της συμμετοχής των φοιτητών δεν είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των αποδοχών των διδασκόντων (ΣΕΠ), η οποία παραμένει η ίδια για τα τελευταία δέκα χρόνια.

Η ύπαρξη μη ευέλικτης Διοικούσας Επιτροπής στο ΕΑΠ (2004 – 2009) φαίνεται ότι καταστρατήγησε αυτονόητες λειτουργίες και δημιούργησε ένα έντονο κλίμα έλλειψης αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Επίσης, η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ διοίκησης και ακαδημαϊκών οργάνων ενίσχυσε την αίσθηση της καχυποψίας.

Το τελευταίο διάστημα (2010), αν και τα μέλη της Διοικούσας Επιτροπής έχουν καταθέσει την παραίτησή τους στην ηγεσία του υπουργείου παιδείας, παραμένουν στη θέση τους χωρίς να είναι σε θέση να διαμορφώσουν την πολιτική, στρατηγική και τακτική πορεία του ιδρύματος. Το ίδιο το υπουργείο, εδώ και ένα χρόνο, δεν έχει προχωρήσει σε διορισμό νέας διοίκησης, η οποία θα μπορούσε να προσδιορίσει παραμέτρους ανάλογων κατευθύνσεων.

Η εικόνα του Ανοικτού Πανεπιστημίου στο ξεκίνημα του νέου ακαδημαϊκού έτους 2010-11 διαμορφώνει ένα ίδρυμα αργοκίνητο, δυσλειτουργικό, με έλλειψη ευελιξίας και οράματος για το μέλλον της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Φαίνεται ότι τα 13 χρόνια λειτουργίας του δεν έχουν ευαισθητοποιήσει σε ικανοποιητικό βαθμό τους πολιτικούς παράγοντες.

Αυτό το τεύχος του περιοδικού «Ανοικτή Εκπαίδευση» είναι αφιερωμένο στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Είναι αφιερωμένο στην αρχική σύλληψη της ιδέας για ένα πανεπιστήμιο ευέλικτο, ανοικτό, δημοκρατικό, υπερβατικό, διαφορετικό, που να επικεντρώνεται στην επιστημονική έρευνα και στο δικαίωμα όλων των πολιτών για πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Άλλωστε, οι δύο αρχικές θεωρήσεις «ας τους μάθουμε πώς να μαθαίνουν» και «οι φοιτητές μας θα πρέπει να αποδείξουν ότι είναι ικανοί να σπουδάσουν όχι εκ των προτέρων, αλλά εκ των υστέρων» που οδήγησαν στην ίδρυση του ΕΑΠ, παραμένουν οι ίδιες και αναζητούν ηθική και ακαδημαϊκή δικαίωση.

Αντώνης Λιοναράκης*

Αν. Καθηγητής

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος Μεταπτυχιακού Προγράμματος 'Σπουδές στην Εκπαίδευση'

* Ο Α. Λιοναράκης υπήρξε από τους ιδρυτές του ΕΑΠ και συνέταξε την πρόταση για την ίδρυση και ανάπτυξη του στον Υπουργό Παιδείας Γ.Α. Παπανδρέου το 1994.